

Pagrindinės nacionalistų akcijos nukreiptos prieš Tarybų Lietuvą 1975 m.

1. Reakcinės emigracijos siekimas pasinaudoti Helsinkio konferencija t.v. "Lietuvos bylos" reikalui:

a) nacionalistų atstovų lankymasis pas prezidentą D.Fordą (02.27; 07.25.). Lietuviškajai reakcinei emigracijai atstovavo ALT-os pirmininkas K. Bobelis.

"Vaduotojams" buvo pareikšta, jog JAV ir toliau laikysis "Tarybų Lietuvos nepripažinimo politikos". Fordas pareiškęs, kad apie tai kalbėsies Helsinkio konferencijoje. Tačiau savo kalboje pasitarime jis šio klausimo nepalietė;

b) savo seną "nepripažinimo" poziciją JAV pakartojo valstybės sekretoriaus padėjėjo A. Hartmano laiške J. Kajeckui (05.06) bei D. Fordo padėjėjo Elioto laiške nacionalistų vadeivoms (07.01).

c) JAV LB atstovų (J.Gaila, A. Barzdukas, A. Gureckas) lankymasis Valstybės departemente (08.23).

d) dėl t.v. "nepripažinimo" nacionalistai 1975 m. dar kreipėsi į Urugvajaus Užsienio reikalų ministrą (PLB pirmininkas Br. Nainys); į Kanados užsienio reikalų ministrą (Kanados LB atstovai);

e) VLIK-o pirmininko K.J. Valiūno kelionė į Helsinkį (Europos konferencijos baigiamojo etapo metu). Valiūnas buvo areštuotas suomių policijos;

f) JAV Atstovų rūmų bei Senato narių, suinteresuotų lietuviškosios emigracijos balsais ir artimai susijusių su kariniu - pramoniniu kompleksu, rezoliucijų projektai reikalaujantys nepripažinti Tarybinio Pabaltijo.

Gausiausiai šių rezoliucijų buvo pateikta vasario - liepos mėnesiais. Jas pasiūlė 110 atstovų rūmų narių bei 14 senatorių (aktyviausi iš jų - E. Dervinskis, N. Lenta, F. Annuncio, K. Kertis ir kt.).

Būtina pabrėžti, kad nei vienas iš rezoliucijų projektų iki 1975 m. liepos mėnesio, t.y. iki Baigiamojo Akto pasirašymo, ne tik nebuvo priimtas, bet net nebuvo svarstomas. Tik po Helsinkio konferencijos, vėl suaktyvėjus nacionalistams, kurie išsigando, jog D. Fordas pasirašė Baigiamąjį aktą, nepaminėjęs "vaduotojams" rūpimų klausimų, kai kurios rezoliucijos buvo priimtose (tai apsprendė ir rinkiminę kampaniją).

Visus rezoliucijos projektus galima skirstyti į dvi kategorijas.

Pirma: "Europos konferencija nepakeitė JAV požiūrio Pabaltijo atžvilgiu. Amerika ir toliau laikysis ten egzistuojančių "režimų" nepripažinimo pozicijos".

Antra: "JAV, nepripažindama Pabaltijo respublikų, turi pateikti šią problemą svarstyti SNO".

Didžiausio pritartimo kongrese susilaukė pirmos kategorijos rezoliucijos projektai. Viena iš jų lapkričio 18 d. buvo priimta Atstovų rūmų užsienio reikalų komisijoje (gruodžio 2 d. ji buvo patvirtinta Atstovų rūmuose pilnutinai).

Helsinkio konferencijos požiūriu reakcinė emigracija šiuo metu laikosi sekančios pozicijos: Baigiamasis aktas gali pasitarnauti "laisvinimo" reikalui. Pateikiami du pagrindiniai argumen-

4
~~3.~~

Pirmas: Akte užfiksuota, jog sienos gali būti keičiamos taisykliai būdu (nacionalistų nuomone čia jiems atsiveria tam tikros perspektyvos).

Antra: Humanitarinių ryšių plėtimą, kontaktų aktyvinimą, pasikeitimą informacija, žmonėmis galima panaudoti savų idėjų, savos (priešiškos mums) informacijos eksportui į Tarybų Lietuvą.

x

x

x

Nepaisant nacionalistų pastangų, aktyvios oficialių JAV sluoksnių, pasisakančių prieš įtempimo mažinimą, veiklos bei laikas nuo laiko pasikartojančių D. Fordo pareiškimų, "nepripažinimo" klausimas Amerikoje turi tendenciją silpnėti. Tai pripažįsta ir reakcinė emigracija. Beje, šiais metais (pirmą kartą) Valstybės departamento sveikinimą Vasario 16 proga (J. Kajeckui) pasirašė ne Valstybės sekretorius H. Kisindžeris, bet jo padėjėjas Ingersolas.

x

x

x

2. Šmeižikiški reakcinės emigracijos išpuoliai prieš mūsų respubliką .

Nacionalistų tezės šiuo požiūriu lieka nepasikeitusios. Tai "rusifikacija", "religijos persekiojimas", "žydų tautybės žmonių persekiojimas", "kultūrinės laisvės nebuvimas", "disidentų" veiklos propagavimas, "kitaip mąstančių persekiojimas" ir t.t. ir pan.

5
4.

Visa reakcinė emigracijos veikla šiuo požiūriu yra sudėtinė imperialistinių ideologinių diversijų, nukreiptų prieš Tarybų Sąjungą, dalis.

Svarbiausias šios priešiškos propagandos kelias - radijo laidos: "Amerikos balsas" - lietuvių kalba 7 val. per savaitę; "Romos radijas" - 170 min.; "Vatikano radijas" - 105 min.; "Madrido radijas" - 315 min.; "Laisvė" (lietuvių kalba laidos vyksta nuo 1975 m. pradžios) - 105 min.;

Svarbiausios akcijos:

a) t.v. perbėgėlių panaudojimas antitarybinėje propagandoje (Kudirka, Jurašai, Jurgutis, Sevrukas, Saunoris) bei t.v. "disidentų" veiklos propagavimas (T. Venclova, Tomonis, Kovaliovo teismas);

b) tolesnis falsifikato "Lietuvių katalikų bažnyčios kronikos" propagavimas ir vertimai į anglų, vokiečių, prancūzų kalbas;

c) t.v. Kopenhagos tribunolas, "Sacharovo apklausinėjimai", (rugsėjo mėn.) Dalyvavo Kudirka ir Jurašas. Kudirkos "parodymas" rengiasi išleisti atskira knyga;

d) "Pavergtųjų tautų" savaitė (rugpiūčio mėn.);

e) Baltų instituto konferencija Stokholme (birželio 13-16 d.d.);

f) t.v. Pasaulio lietuvių jaunimo kongresas Lotynų Amerikoje (gruodžio mėn.);

g) Vatikano paskelbtų "Sventųjų metų" panaudojimas antitarybiniams šmeižtams. Lietuvių reakcinių dvasininkų (iš JAV) kelionė į Romą (birželio mėn.).

6
5.

Aktyviausiai šiuo požiūriu reiškėsi: vysk. Brizgys, vysk. Deksnys, kunigai Tulaba, Balkūnas, Mincevičius, Kazlauskas ir kt. ;

h) Nacionalistų atstovo Vaišnoros dalyvavimas t.v. Miunhe-
no simpoziume tema "Religijos padėtis TSRS ir jos valdomuose
kraštuose 1975 m." (balandžio 16-18 d.);

i) BATUN-o "memorandumas" SNO žmogaus teisių komisijai
dėl "žmogaus teisių pažeidimų Pabaltijo respublikose".

x

x

x

Kalbant apie antitarybines nacionalistų akcijas , reikia
pažymėti, jog jos vis dar turi tam tikrą atgarsį lietuviškos
išeivijos tarpe. Antra vertus, paskutiniaisiais metais dalis emig-
rantų vis labiau nusigręžia nuo reacionierių veiklos. Ypač tai
jaučiama tarpe jaunimo, kuris nebenori, kaip rašo "Akiračiai",
stebėti nacionalistų "kvailas kovas" ir vaidinti toje tragiko-
medijoje".

Aštrėja nacionalistų tarpusavio rietenos - praktiškai sus-
kilo JAV LB; aršiausi pešasi ALT-a su PLB ir ALT-a su VLIK-u
(ALT-a nebeskiria VLIK-ui lėšų) ir t.t.

Visa labiau smunka reakcinės emigracijos spaudos lygis
(tai pripažįsta patys nacionalistai , pavyzdžiui, "Draugo" re-
daktorius Br. Kviklys).

Dabartiniu metu nacionalistinei išeivijai iškyla pagrindinė
problema - palaikyti išeivijos tarpe "vilties iliuziją" dėl
"laisvinimo" darbo . Tai jų nuomone gar gali pratęsti jų veiklą,
tam tikram laikotarpiui išspręsti aukų rinkimo problemą.

Politinės informacijos skyrius

Tulay